

Divrej Tora

<http://twitter.com/DivrejTora>

divrejtora@gmail.com

Godina 9 20. ijara 5776.
Broj 34 28. svibnja 2016.

B''H

Paraša Behar

U ovom broju :

Rabbi Goldwasser	3
Hodati s Torom	5
Pomirenje	7
Igra života	13
Jovel	15
Iz medija	20

Priprema i uređuje:
Vatroslav Ivanuša

petak subota
77 27.5.2016. 28.5.2016.

Šabat Behar

Jeruzalem	18:56	20:19
Zagreb	20:16	21:17
Rijeka	20:20	21:22
Split	20:06	21:07
Dubrovnik	19:57	20:58
Vinkovci	20:03	21:04
Sarajevo	19:59	21:01
Bihać	20:13	21:14
B. Luka	20:07	21:09
Beograd	19:54	21:08
Novi Sad	19:58	21:13
Subotica	20:02	21:18
Zrenjanin	19:56	21:11
Niš	19:43	20:55
Beč	20:24	21:25
Edison, NJ	20:00	21:01

(Vajktra 25,1-26,2)

Na gori Sinaj B-g Mojsiju iznosi zakone o šabatnoj godini. Svake sedme godine treba se obustaviti sav rad na zemlji, te bilo koji čovjek i životinja mogu slobodno ubirati njezin urod.

Nakon sedam šabatnih ciklusa slijedi pedeseta godina -- jubilejska godina, u

kojoj se prestaje s obrađivanjem zemlje, svi sluge koji su pali u dužničko ropstvo puštaju se na slobodu, a svi praotački posjedi u Svetoj zemlji koji su bili prodani, vraćaju se njihovim prvotnim vlasnicima.

U *paraši Behar* također nalazimo i zakone o tome kako vršiti prodaju posjeda, te zabranu prijevare i lihvarjenja. ■

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Rastimo svakoga dana

Behar

Ako ne vjerujete to je stoga što niste dostojni povjerenja?
(Izaija 7,9).

S ovih par oporih riječi, prorok objašnjava zbog čega ljudi imaju poteškoća pri vjerovanju u B-ga: oni sami nisu dostojni povjerenja. Drugim riječima, ako sam ja pouzdan, i znam da ljudi mogu imati povjerenja u to da ću ja održati svoju riječ

najbolje što mogu kako bih obavio i napravio što treba, onda neću imati puno problema s pouzdanjem u B-ga i njegovu moć da učini i izbavi. Manjak povjerenja u B-ga tako je odraz manjka vlastite pouzdanosti.

Projekciju, psihološki obrambeni mehanizam, sačinjava pripisivanje drugima onih stavova i motiva koje sami gajimo. Talmud sumira ovaj koncept u tvrdnji da oni koji nalaze mane kod drugih mora da su i sami na isti način manjkavi. Izaija jednostavno taj princip primijenjuje na pouzdanje i vjeru.

Neki ljudi imaju problema s vjerovanjem, pa zato proučavaju različita filozofska djela na tu temu. Mjerodavna djela – poput *Dužnosti srca* Rabeinu Bachaye, *Kuzari*, i druga – svakako zaslužuju da ih se izučava, no mada ona vrlo dobro ocrtavaju različite aspekte vjere, od njih se ne može očekivati da izvrše velik utjecaj na onoga kojemu nedostaje osnovne sposobnosti za povjerenje, zbog njegovog ili njezinog manjka vlastite pouzdanosti. Čovjek može fino podešavati radio stanicu na radiju, no kazaljka neće moći mnogo učiniti ako nema struje. ■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Pozitivne zapovijedi

28. Pozitivna je zapovijed počiniti od rada na blagdan Šavuot

kao što Pismo kaže, *Toga istog dana sazvat ćete sveti sabor* (Vajikra 23,21). Na snazi je na svakom mjestu, u svako doba, kako za muškarce tako i za žene.

Negativne zapovijedi

42. Negativna je zapovijed da ne uskratiš še'er, k'sut ili ona vlastitoj ženi

kao što kaže Pismo, *njenu hranu, njenu odjeću, i njena supružnička prava on joj neće umanjiti*. (Š'mot 21,10). Izraz še'er odnosi se na hranu; k'sut na odjeću, u uobičajenom smislu, a ona označava supružničku prisnost. Tkogod uskrati svojom voljom jedno od toga trojega, kako bi je uznemirio ili joj učinio našao, krši ovu zabranu. Po zakonu učenjaka on prema njoj ima još sedam dužnosti, a to su: isplata glavnice bračnog ugovora [u slučaju

razvoda ili smrti], da je liječi [ukoliko se razboli], da je otkupi [ako bude zarobljena], da je ukopa [kada premine], ona ima ostati u njegovoj kući sve vrijeme svog udovištva i uzdržavati se od njegove imovine, njegove kćeri imaju se uzdržavati od njegove imovine nakon njegove smrti sve dok se ne zaruče, te pravo njezinih sinova kojima je on otac na bračni ugovor [da naslijede u njemu navedeni iznos, prije nego li se ostatak očeve imovine podijeli s braćom od druge majke na jednake dijelove]. Prema zakonu učenjaka on ima pravo na [plod] rada njenih ruku, u zamjenu za hranu; za nju i plod ili prihod od njene imovine za njenog života, u zamjenu za obavezu da je otkupi [iz zarobljeništva ako bude neophodno]. On stječe pravo na sve što ona pronade, kako bi se izbjeglo neprijateljstvo [među njima], te on postaje njen nasljednik, u zamjenu za obavezu da joj organizira pogreb. Muškarac također ima dužnost da uzdržava svoje maloljetne sinove i kćeri.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako vrijeme. ■

Rabbi Dovid Goldwasser:

Procjena

Talmud (*Šabos 33b-34a*) navodi da prema razgovoru između rabina Jehude, rabina Josija i rabina Šimona Bar Johajja, a u kojem je potonji prezirno govorio o rimskoj vlasti, bio je prisiljen skrivati se kako bi izbjegao smrt. On i njegov sin, rabin Elazar, pobjegli su u pećinu u sjevernom dijelu Izraela, i skrivali se tamo trinaest godina. Kako bi sačuvali odjeću, sjedili su goli zakopani do grla u pijesku dok su proučavali Toru. Oblačili bi odjeću dok su molili, a zatim se vraćali u pijesak. Preživjeli su tako što su jeli rogač i pili vodu koja se nekim čudom pojavila u pećini. Nakon što je imperator umro, a nalog protiv rabina Šimona bio povučen, vratili su se u civilizaciju.

Jednom je rabin Pinhas ben Jair, zet rabina Šimona Bar Johajja, bio s njim u kupelji i vidio da mu je koža prekrivena plikovima i jako ispućana zbog godina provedenih u pijesku. Rabin Pinhas je počeo plakati, a njegove slane suze su pale u tastove otvorene rane, zbog čega je on zaplakao od boli.

„Jao meni, što te vidim u takvom stanju,“ zaplakao je rabin Pinhas.

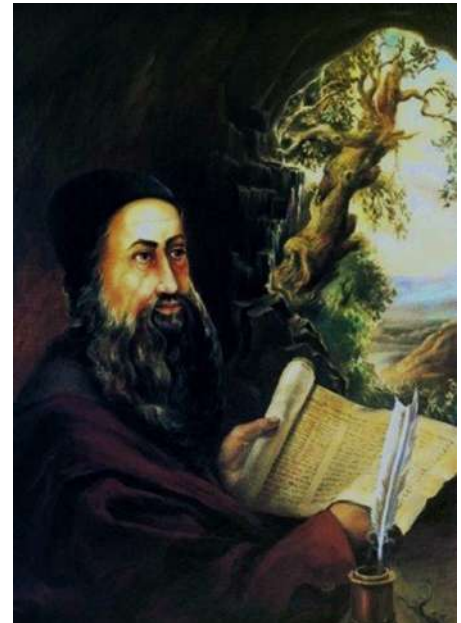
Rabin Šimon bar Johai mu je odgovorio: „Sretan je onaj tko me vidi ovakvog. U protivnom ti ne bi svjedočio razini na kojoj sam danas.“ Kad god bi ga u prošlosti rabin Pinhas nešto pitao, on bi mu dao

dvanaest različitih objašnjenja; nakon što se pojavio iz pećine, rabin Šimon bar Johai ponudio bi mu ih dvadeset i četiri. Ne samo da nije bio žalostan zbog vremena koje je proveo u pećini kao mrtvac u zemlji, nego je bio oduševljen poboljšanjem i razvojem koje je postigao tijekom tih godina.

Kako je to moguće?

U petom poglavlju *Tana d'bei Eljahu* se kaže da je *Ja'akov avinu* zavrijedio život zadovoljstva i mira u ovom svijetu jer je sjedio u *Bet midrašu* od malih nogu do starosti.

Znamo da je *Ja'akov avinu* imao težak i najizazovniji život od sva tri praoca. Ramban nam kazuje da se *Ja'akov* jako postarao i da je izgledao jako staro. Faraon je bio znatiželjan u vezi njegove poodmakle dobi jer nije nikad vidio nekog toliko starog, pa ga je upitao koliko mu je godina, a *Ja'akov* je odgovorio (*Berešit 47,9*): „... malobrojni i loši bili su dani godina moga života i nisu dosegli životni vijek mojih praotaca...“ Medraš *Breišis Raba* obrazlaže da

Ja'akov nije imao miran život. Mučio ga je Lavan, proganjao Ezav, ražalostio incident s Dinom, a onda je propatio zbog gubitka Josefa.

Veliki gaon rabin Šmuel HaLevi Wosner propituje tvrdnju iz *Tana D'Bei Eljahu* i citira Talmud (*Bava Basra 16b-17a*): „Trojica su zavrijedila još u ovom svijetu kušati svijet koji dolazi, a to su Avraham, Jichak i *Ja'akov*.“ Kako je *Ja'akov* u tome uspio unatoč velikim *carot* (nevolja, op.ur.) koje je iskusio? Kao što *Tana D'Bei Eljahu* tvrdi, sjedio je u *Beit midrašu*. Bio je toliko zaokupljen učenjem Tore, uživao u dubinama Tore toliko da je zaboravio svu svoju bol i tugu. Uspijevao se odvojiti od svoje agonije, kao što Dovid HaMeleh kaže (*Tehilim 119,92*): „*Da tvoja Tora nije bila moja preokupacija, iščeznuo bih u nevolji svojoj.*“

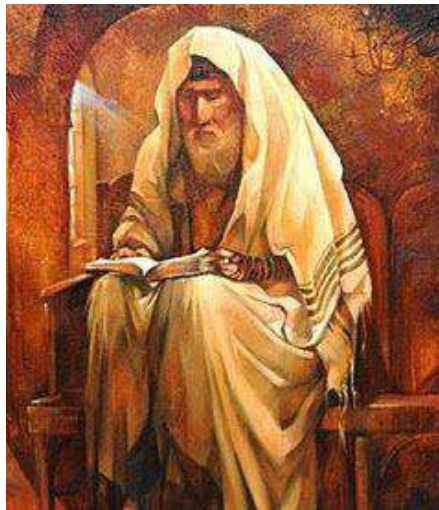
nastavak na stranici 4

(nastavak s 3. stranice) **Rabbi David Goldwasser: Procjena**

Ginzei Josef napominje da je čitav svijet stvoren zbog Tore. Tora je Hašemovo ushićenje i nama je prenesena zbog našeg zadovoljstva. Izvor je dugog života na ovom svijetu i u svijetu koji dolazi. Iako učimo (*Sanhedrin 26b*) da učenje Tore oslabljuje čovjeka, njena suština osnažuje i pomlađuje. Rav Nehorai tvrdi (*Kidušin 82a*): „Ostavio bih se svake trgovine ovog svijeta i samo bih učio mog sina Toru ... Ona ga čuva od sveg zla u mladosti i pruža mu budućnost i nadu u starosti, kao što je rečeno (*Ješajahu 40,31*): 'Oni koji se uzdaju u Hašema, obnovit će snagu.'“

Neki je siromah sam putovao i putem razmišljao o gorčini koja ga čeka kod kuće u kojoj nema ni dovoljno kruha za obitelj. Iznenada ugleda kako se neka svjetlucava stvar na tlu ljeska na suncu. Pomisli da je to neki vrijedan novčić i sagne se da ga pokupi. Na njegovo iznenađenje, bio je to dragulj. Uzeo ga je

i odnio draguljaru na procjenu. Draguljar nije mogao sakriti oduševljenje dok je pod povećalom pregledavao kamen. „Znaš li ti što si našao?“, uzviknuo je. „Taj kamen je vrhunski primjerak. Nikad takav nisam vidio. Zavrijedio je da ga se ugradi u kraljevsku krunu.“

Draguljar je odmah obavijestio kralja da mu se vrlo vrijedan kamen našao na putu, a on je poslao glasnike da doprate tog siromaha s draguljem natrag u palaču. Oduševljen draguljem, kralj upita čovjeka

koliko bi želio za kamen.

„Kad sam našao dragulj,“ objašnjavao je siromah, „nisam imao pojma koliko vrijedi, pa mi daj koliko god ti misliš da bi bilo prikladno.“

Kralj mu je dao veliki novčani iznos i od tada tom čovjeku ništa nije nedostajalo.

Tora je vrednija od bilo kojeg dragulja, objašnjava Hofec Hajim. Međutim, mi ne cijenimo njenu pravu vrijednost i ponekad napuštamo učenje Tore u korist nečeg drugog. Moramo znati da je svaka riječ *limuda* (učenja, op.ur.) Tore, pogotovo kada je teško, zapravo izuzetno vrijedna, a nagrada bezgranična, naplativa od strane Kralja nad kraljevima. ■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Hodati u skladu s Torom

Paraša Behar otpočinje sa zakonima o *š'mita*, šabatnoj godini, kojima je Židovskom narodu zapovijeđeno da svake sedme godine ne sije niti obrađuje svoja polja. Svaka 50. godina je *Jovel*, godina jubileja, u kojoj su sve poljoprivredne aktivnosti isto tako zabranjene. Zanimljivo je da sveučilišni profesori inače nisu poznati po svojoj velikoj ljubavi prema religiji. Međutim, kada se dođe do ideje o šabatnoj godini (*sabbatical year*), oni postaju religiozniji od većine rabina koje poznajem!

Paraša Behar započinje B-žjim riječima: „ako ćete hodati prema mojim zakonima“. Vrlo je neobičan izraz koji se ovdje koristi – hoditi,

hodati, u skladu s mojim zakonima. „Vršite“ moje zakone, ili „držite“ moje zakone, možda. Ali „hodajte“ u skladu s njima?

Da, u Tori se radi o hodanju. Kretanju naprijed sporim i ustrajnim korakom – ne sjedenjem, ali niti trkom. Hodanje je ono što vas dovodi do B-ga. Ako mirno sjedite i čekate da On dođe k vama, On neće doći. Ali jednako tako, ako očekujete da ćete do željenog cilja moći stići preko noći, nećete uspjeti. Pobjeda se postiže polagano i sigurno. Djelić po djelić, dan za danom, polagani i siguran rast vodi do pobožnosti.

Judaizam ne vjeruje u pristup „sve ili ništa“. Svaka je zapovijed jedin-

stvena mogućnost za pobožnost – i neovisna je o bilo kojoj drugoj zapovijedi. Ako Židov osjeća potrebu da jede u McDonaldsu, pokušajte onda uzeti običan hamburger umjesto Mcdouble cheeseburgera sa špekrom. Barem ne uzmite mlijeko sa svojim nekošer mesom. I ukoliko nećete postiti na Jom kipur, možda da bar preskočite desert. Nije u redu krasti, ali ako kradete od nekoga, barem budite toliko fini da mu ostavite za autobusnu kartu do kuće. Ako činite jedno loše djelo ne znači da morate počinuti i drugo – ili ne učiniti dobro djelo.

To nije licemjerje, to je jednostavno realnost. Licemjerje je kada se pravite da ste nešto što niste – kada se pravite da postite na Jom Kipur iako u potaji jedete. Biti realan znači shvaćati da nitko nije savršen. Svi mi činimo pogreške. Ako čekamo da budemo savršeni prije nego li pokušamo biti dobri, nikada nećemo doći niti blizu toga da budemo osoba koja želimo biti.

Put prema B-gu put je kojim se mora „hodati“. Svaki korak ima svoju vrijednost, svaki korak se broji. I dva koraka natrag, ali jedan naprijed bolje je nego samo dva koraka natrag. Biti dobra osoba ne znači činiti sve ispravno. To znači „hodati“ u smjeru toga da se sve čini ispravno. Možda nikada nećete doći do tog odredišta, ali putem ćete postići mnogo toga. ■

Rabbi Shaul Youdkovitch, Live Kabbalah:

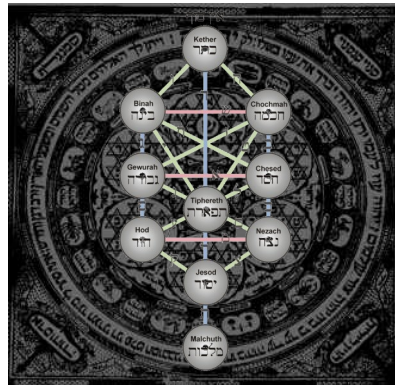
TJEDNI ZOHAR: BEHAR

Naša se *paraša* bavi s dvije teme: *šemita* - sedma godina u ciklusu od sedam godina tijekom koje zemljište u Izraelu mora ležati neobrađeno, a dugovi se poništavaju; *jovel* - jubilej - pedeseta godina koja dolazi nakon sedam ciklusa *šemita* (svaki ciklus je 7 godina) i pored pravila *šemita* Tora također ukazuje da se svaki čovjek treba vratiti u zemlju svojih predaka.

Paraša počinje s riječima "reče Gospod Mojsiju na Sinajskom brdu ...", a nakon toga Tora opisuje gore navedene upute. Ovaj uvod postavlja vrlo poznato pitanje: koja je veza između *šemita* i brda Sinaj? To je zato što znamo da su svi biblijski zakoni dani na brdu Sinaj; zašto se brdo Sinaj spominje ovdje, a ne na drugim mjestima? Zašto sa *šemita*?

Još je jedan praktičan problem koji ti propisi stvaraju - ako poljoprivrednik ne obrađuje zemlju godinu dana (*šmita*) ili dvije godine (*jubilej*, 49a i 50-a svakog ciklusa) što će ljudi jesti? Na ovo pitanje Tora odgovara: "Ja ću vam poslati takav blagoslov u šestoj godini koja zemlja će dati dovoljno tri godine". Znači, Tora očekuje od nas da imamo potpunu vjeru da ne moramo skupljati tijekom šest godina, nego čekati šestu godinu koja će osigurati sljedeće tri godine.

Zohar ukazuje da *šemita* (שמיטה) ima korijen *š.m.t* (ש.מ.ט) što znači ispustiti (טומל) otpustiti. Pouka

koju možemo naučiti je da moramo shvatiti da, ako smo povezani s određenom stvari - našim tijelom, kućom, odnosima, bogatstvom, stvarima, itd, to ne znači da ih posjedujemo i mi moramo znati kako odvojiti sebe od njih.

Prema mudrosti kabale sve je u svemiru počelo iz svjetlosti Stvoritelja, što je beskrajna energija ljubavi i dijeljenja. Budući da svjetlost dijeli beskrajno, mora biti nešto što će biti u mogućnosti primiti to blaženstvo, pa je zato stvorena "posuda", što znači, beskrajne duše koje žele primiti. Suština te Svjetlosti koja nas ispunjava je načinila da mi također želimo biti kreatori. Zbog toga nismo mogli zadržati tu Svjetlost i morali smo stvoriti *cimcum*, stezanje, što je dovelo do stvaranja svijeta koji poznajemo. Ovdje, na

ovom svijetu, naša je uloga da budemo kreatori i time zaradimo Svjetlo Stvaranja.

U sirovom stanju, Stvoriteljevo svjetlo se zove "*Or dehojma*" - Svjetlost mudrosti, a da bi ga otkrili trebamo "*or* (svjetlo) *dehasadim*", Svjetlost dobrote iz ljubavi, koja se otkriva kad se odupremo našim nagonima i podjelimo s drugima. Među onim željama kojima se moramo oduprijeti su one želje koje nas navode da se držimo predmeta ili ljudi i deklariramo kao "to je naše". Jedini ispravan način da se odupremo našim željama je da ih pretvorimo u dijeljenje s drugima. U trenutku kad otpustimo naše držanje za nešto, naš nagon (*šemita*), i prevladamo naš strah od gubitka, vjerujući i znajući da to nije bilo naše od samog početka, onda uspijevamo stvoriti "*Or dehasadim*" - svjetlo dobrote iz ljubavi. Imajući takvu vrstu vjeru možemo postati vođe u svom životu, a ne biti vođeni. Učimo otpustiti kako bi stvorili dobro i povukli ga u naše živote, da se spojimo na snagu vječnog života, moći brda Sinaj, i to je veza između *šemita* i brda Sinaj.

To je također razlog zašto se naša *paraša* uvijek čita u sredini razdoblja od 50 dana brojenja *omera* - u razdoblju od sedam tjedana koje završava na Šavuot, otkrivenje na brdu Sinaj i naše povezivanje s vječnim životom. ■

Rav Kook:

Jubilej – nacionalno pomirenje

1751. godine Skupšina države Pensilvanije naručila je da se izlije jedno posebno zvono za obilježavanje 50-godišnjice 'Povelje o pravima' Williama Penna. Predsjedniku Skupštine povjereno je da izabere odgovarajući natpis za ono što je kasnije postalo poznato kao Liberty Bell (Zvono slobode). Najbolji izraz slobode i jednakosti kojega je predsjednik uspio pronaći bio je biblijski redak koji opisuje jubilejsku godinu:

"Puhat ćete u šofar desetoga dana sedmoga mjeseca; na Jom kipur puhat ćete u šofar po čitavoj svojoj zemlji. Posvetit ćete pedesetu godinu, proglašavajući slobodu za sve njene stanovnike." (Lev 25,9-10).

Trijumfalna najava jubilejske godine s puhanjem u šofar događa se desetog dana mjeseca tišreja. Toga dana je Jom kipur, Dan pomirenja. Ipak, to je prilično neobičan dan za objavu nove godine. Jubilejska godina, kao i bilo koja druga godina, počinje prvog tišreja, na Roš hašanu. Zašto je formalno proglašenje jubilejske godine odgođeno do Jom kipura, deset dana kasnije?

Nacionalni šabatni odmor

Jubilejska godina je super-šabatna godina. Kao i u sedmoj godini zabranjeni su poljoprivredni poslovi, a zemljoposjednici se odriču svih prava na urod koji urodi tijekom te godine. Jubilejska godina sadrži također dva dodatna aspekta društvene pravde: oslobađanje robova i vraćanje zemlje prvobitnom vlasniku.

Baš kao što dan šabata omogućuje pojedincu da se odmori, tako i ša-

batna i jubilejska godina osiguravaju odmor naciji. Cijela nacija ima priliku uzeti predah od nadmetanja i ekonomskih nedaća. Mudraci napominju da se fraza "šabat B-gu" pojavljuje i u kontekstu tjednog šabata i šabatne godine. Oba su osmišljena da nas usmjere ka duhovnom rastu: šabat na individualnoj razini, a šabatna godina na nacionalnoj razini.

Liječenje napuklina u društvu

Talmud u *Roš hašana 8b* navodi da u prvih deset dana jubilejske godine robovi nisu bili poslani kući. Niti su radili. Oni bi napravili gozbu te pili i proslavljali svoju slobodu 's krunama na glavama.' Tek nakon što bi sud puhao u šofar na Jom kipur netom oslobođeni robovi vratili bi se kući.

Oslobađanje robova u jubilejskoj godini služi kao značajna mjera zaštite društvenog poretka. Društva koja računaju na rad robova obično trpe revolt robova, te nasilna djela odmazde od strane niže klase. [Pobune robova bile su učestala pojava u starom Rimu. U Sjedinjenim Američkim Državama, oslobođenje crnih

robova postignuto je tek nakon strašnog građanskog rata.]

Umjesto da postignu socijalnu pravdu kroz krvave pobune i nasilne prevrate, oslobađanje u jubilejskoj godini omogućuje mirnu i skladnu društvenu promjenu. Povrat prava siromašnima i ugroženima postaje sastavni dio društvenog i ekonomskog poretka.

I ono što je najznačajnije, tijekom posljednjih dana robovanja, oslobođeni robovi slave zajedno sa svojim bivšim gospodarima. Tora također obavezuje gospodara da svoje sluge isprati s velikodušnim darovima (*ha'anaka*). Ovaj čin pomirenja pomaže zaliječiti socijalne i psihološke rane uzrokovane socio-ekonomskim podjelama i klasnom otuđenošću. Nacionalno pomirenje svoj vrhunac dosiže na Jom kipur, kada šofar za žarom i zanosom proglašava slobodu i jednakost.

Pomirenje za narod

Prema tome, formalno proglašenje jubilejske godine usko je povezano s

nastavak na stranici 8

(nastavak sa 7. stranice) **Rav Kook: Jubilej – nacionalno pomirenje**

Jom kipurom. U toj godini, Dan pomirenja postaje vrijeme praštanja i oprosta, ne samo za grijeh pojedina, nego i za grijeh zajednice.

Oslobađanje robova

Za razliku od židovskih slugu koji se automatski oslobađaju nakon šest godina, nežidovi koji se prodaju u roblje nikada se iz ropstva ne otpuštaju. "Oni će ti služiti zauvijek" (Lev. 25,46). Rob se ne može osloboditi, osim u izuzetnim slučajevima, ako je bio zlostavljan.

Kolektivna micva

Međutim, postoji iznimna situacija koja dopušta vlasniku da oslobodi roba. Ovaj intrigantni slučaj baca svjetlo na cjelokupnu funkciju ropstva i njegovo mjesto u povijesti.

Talmud navodi da je rabin Eliezer jednom ušao u sinagogu, pa otkrio da tamo nije bilo dovoljno Židova za *minjan* (broj osoba nužan za molitvu). Rabin Eliezer smjesta je oslobodio svog slugu koji nije bio Židov – kad ga se oslobodi rob postaje Židovom – kako bi zajednica mogla moliti.

Mudraci objašnjavaju da, iako je u pravilu zabranjeno osloboditi robove, to se može učiniti za 'micvu zajednici' - *micva de-rabim*.

Zašto Tora zabranjuje vlasnicima oslobađati robove koji nisu Židovi? A zašto je to dopušteno za kolektivnu *micvu*?

Funkcija ropstva

U posljednjih nekoliko stotina godina, ropstvo je u dobroj mjeri prepoznato kao korumpiran i nemoralan sustav. To je svakako točno

kada su vlasnici robova okrutni i nezainteresirani za dobrobit svojih robova. Koncept ropstva u Tora se, međutim, odnosi na vlasnike koji su moralni i čestiti ljudi. Dok god postoje ljudi koji zbog nedovoljne osjetljivosti i moralne slabosti gaje niske pobude i beskrupulozni su, logično je povjeriti plemenitim i uzornim pojedincima skrb za njihovu dobrobit i moralnost.

Ipak, čak i ova prosvjetljena verzija ropstva nije bila namijenjen da traje za sva vremena. Ropstvo će se ukinuti kada "svijet bude ispunjen spoznajom B-ga" (Izaija 11,9). Kada će svi narodi 'zazivati u ime B-ga' čistim jezikom, institucija ropstva više neće biti potrebna.

Do tog budućeg doba, zabranjeno je osloboditi roba koji nije Židov. Takav čin dao bi naslutiti da Tora ne osigurava vrhunske etičke značajke kod onih koji drže njene *micve*, i da rob ne stječe moralnu korist kada ga usmjerava takav gospodar.

Spremnost da se pridruži društvu

Za kolektivnu *micvu* je, međutim, dopušteno osloboditi roba. Ova vrsta *micve* nije tek *micva* koju provode mnogi pojedinci. Inače *micva* pomaže unaprijediti vrline pojedinca. *Micva de-rabim* se, međutim, odnosi na usavršavanje svega stvorenoga. Kolektivna *micva* aludira na buduće doba, vrijeme kada više neće biti zlih ljudi kojima je nužan okvir ropstva da stražari nad njima i vodi ih.

Kada će sve čovječanstvo nastojati služiti B-gu i poznavati Njegove putove, ropstvo u sadašnjem obliku

više neće postojati. Ipak, baš kao što nas uzbuđuje da budemo na usluzi svetim i učenim osobama, u budućnosti će postojati oblik dobrovoljnog služenja, kada će

"Deset ljudi od naroda svih jezika hvatati jednog Židova za skut govoreći: 'Idemo s vama, jer smo čuli da je s vama B-g.'" (Zaharija 8,23)

U to vrijeme, pojedinac će dostići savršenstvo kroz pomaganje ostalim stvorenjima, i postojat će mnogo oblika *micve de-rabim*, kolektivnih *micvot* koje opravdavaju oslobađanje robova.

Čak i danas, možemo objasniti da je ropstvo za egocentrične ljude koji se samo brinu za svoje sebične potrebe i želje, pa i na štetu drugih. Kada je rob u stanju prepoznati da njegov pravi uspjeh ovisi o uspjehu i prosperitetu zajednice, njemu više nije potreban taj okvir. Inače, oslobađanje roba sobom nosi i potencijalne zamke, bilo za samog roba ili za njegove potomke. Ali rob koji žudi da pomogne zajednici svakako je spreman da bude oslobođen. Njegov angažman u *micvi de-rabim* pokazuje njegovu spremnost da postane punopravni član društva. ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Berel Wein:

Slika boljeg sutra

Gora Sinaj zauzima središnje mjesto u Židovskoj povijesti. Stvarni geografski položaj same gore nije posve jasan, no njeno mjesto zabe-tonirano je u pamćenju ljudske civilizacije. Gora Sinaj nije toliko točno određeno mjesto koliko simbol B-žje objave čovječanstvu i davanje moralnog kodeksa ljudskoj rasi. A kanal za prenošenje svijetu te sinajske poruke bio je i još uvijek jest narod Izraela.

Svijet se navikao na posebnost Židovskog naroda. Ona je izvor sve antisemitske retorike i ponašanja koje je nekada postojalo i koje je i nadalje toliko prisutno u naše doba. Stav koji svijet gaji sažeto je izrečen u poznatom stihu "Kako je to čudno od B-ga da je odabrao Židove." Čudan odabir Židova da na neki način budu "izabrani" ono je što mnoge ljude na svijetu razdražuje i frustrira.

Stoga tvrdnja koja se pojavljuje u Talmudu, "Zbog čega je gora pro-zvana Sinaj?... zbog *sinaa* - nepromišljene bezrazložne mržnje - koja se spustila na svijet!" A to svakako reflektira ovo stanovište. Nije gora sama ono što je važno. Možda je zato u Židovskoj tradiciji geografska lokacija gore Sinaj tako dvojbena, pa čak i nevažna. Umjesto toga, rezultat Sinaja, enormne posljedice koje je stvorila objava koja se tamo desila prije 3328 godina ono je što dominira čitavom Židovskom i svjetskom poviješću.

Također možemo razumjeti nužnost povezivanja svih zapovijedi i drugih elemenata Židovskog života sa Sinajem. Jer sve što je bitno i vječno u Židovskom životu, po definiciji, mora biti povezano sa Sinajem - sa simbolom i porukom koju Sinaj predstavlja. U stvarnosti, bilo što što nije povezano sa Sinajem neće imati trajnu vrijednost, što se tiče Židovske budućnosti.

Razdaljina između današnjih ideja, planova i Sinaja nije geografska - ona je ideološka i stvar je vjere i tradicionalnog vjerovanja. Židovska povijest jasno pokazuje da su oni koji su napustili Sinaj na kraju otpali od Židovskog života. Berlin je dokazao da nije Jeruzalem i Marx nije završio tako da je postao Mojsije. Jer i Berlin i Marx bili su veliki poricatelji Sinaja. Zanimljivo je primijetiti da je katolička crkva sagra-

dila samostan na vrhu onoga što se smatra gorom Sinaj.

Sve monoteističke religije tvrde da su povezane s gorom Sinaj. Po svom simbolizmu i poruci, gora Sinaj ostaje jedini potporan moralnog i optimističnog ljudskog društva. Sasvim je razumljivo zašto Tora u prvim retcima ove *parše* naglašava da je Tora neraskidivo povezana s gorom Sinaj. Gora Sinaj je temelj judaizma - ona je slika i primjer koji fizičko transformira u duhovno vječno.

Istaknuto mjesto koje Tora daje lokaciji - Gori Sinaj - gdje je Moše primio Toru i njene zapovijedi, a među njima i zapovijed u vezi održavanja šabatne godine, vjekovima je bilo predmetom velikog interesa komentatora Tore. Raši, citirajući poznatu rabinsku izreku,

nastavak na stranici 10

(nastavak sa 9. stranice) **Rabbi Borol Wein: Silka boljeg sutra**

navodi da nam riječi "Gora Sinaj" ukazuju da kao što je toj zapovijedi o šabatnoj godini Moše bio podučan na Gori Sinaj, tako također trebamo razumjeti da sve zapovijedi judaizma potječu iz objave na Gori Sinaj.

No, možda ovdje postoji još jedna drugačija pouka, pri spominjanju Gore Sinaj, kao mjesta na kojem su zapovijedi o šabatnoj godini po prvi puta bile izrečene i otkrivene. Sinajska pustinja jedno je od najneplodnijih i najnegostoljubivijih zemljopisnih područja na kugli zemaljskoj. Sama Tora je opisuje kao veliko, impresivno i zastrašujuće mjesto, mjesto bez vode i uskraćeno za hranu, mjesto zmija i škorpiiona.

Govoriti o šabatnoj godini u ovom kontekstu, o tome gdje i kada se polja i usjevi neće obrađivati, na prvi pogled, u najmanju ruku djeluje neprimjereno. Mogli bismo razumjeti iznošenje takve zapovijedi kada Židovi stoje na pragu ulaska u Zemlju Izraela, ili, još bolje, kada su stvarno ušli u zemlju.

Čuti zapovijed da se polje ostavi da leži neobrađeno godinu dana dok se živi u bespuću isušene pustinje doista izgleda čudno. Ali Tora, koja je vječna i neograničena vremenom i prostorom, dolazi da nas podučiti važnu pouku u vezi života općenito, a napose o Židovskom životu.

Imao sam prijatelja i člana moje zajednice dok sam prije pedeset godina službovao kao rabiner u Miami Beachu. On je bio preživjeli

holokausta, čovjek materijalno imućan i živog intelekta. Jednom mi je pričao da je bio izuzetno bogat čovjek u Mađarskoj prije Drugog svjetskog rata. Krajem tridesetih godina onog stoljeća posjetio je Zemlju Izrael i iz pukog hira kupio stan ovdje u Jeruzalemu.

Pred kraj ljeta 1944., zajedno sa stotinama tisuća drugih mađarskih Židova, on i njegova obitelji bili su deportirani u Auschwitz. Njegova obitelj nije bila u stanju podnijeti tu muku, no on sam je nekako ostao živ, i kasnije ponovo izgradio svoj život te još jednom stvorio obitelj i materijalni uspjeh u Americi.

Rekao mi je da je svake noći u baraci radnog logora u koji je bio dodijeljen, ležeći na drvenim palletama koje su mu služile kao krevet, u svojim mislima opremao stan koji je kupio u Jeruzalemu. U svojim mislima, on je kupovao najfiniji

namještaj i tapete, te ih postavljao tako da je stan odisao s raskoši, dobrim ukusom i elegancijom.

Rekao je da je ta zamišljena scena bolje sutrašnjice bilo ono što ga je održalo na životu i davalo mu duhovne i umne snage da se ne preda sasvim i jednostavno umre, kao što se to nažalost dogodilo mnogim drugima. Da bi preživjeli Sinajsku pustinju Židovski je narod morao zamisliti bogata plodna polja Zemlje Izrael i šabatnu godinu koja će donijeti blagoslov i prosperitet tim poljima i njihovim vlasnicima.

Tora nam ističe da je šabatna godina bila zapovijedena Izraelu na nemogućem i mračnom mjestu zbogradi činjenice da će dati nade, optimizma i vizije velikog blagoslova Zemlje Izrael koje će tek iskusiti.

Šabat šalom ■

Rabbi Vissocher Frand:

Poveznica između Istine i Izlaska

U ovoj parši, Tora kaže: "Nemoj mu pozajmljivati svoj novac uz kamate i nemoj mu davati svoju hranu za dobit. Ja sam Hašem, tvoj B-g, koji te izveo iz zemlje egipatske..." (Vajikra 25,37-38).

Raši citira Gemaru koja objašnjava vezu između zabrane naplaćivanja kamata i Izlaska: "Ja sam napravio razliku između prvorodenog i onog tko nije prvoroden. Ja također znam i kažnjavam onoga tko pozajmljuje Židovu uz kamate i kaže da to pripada ne-Židovu" (Bava Mecia 61b). (Iako Tora dozvoljava Židovima da pozajmljuju uz kamate ne-Židovima, ona određuje da pozajmice među Židovima moraju biti bez kamata.)

Drugim riječima, B-g zna činjenice. Ako je mogao razlikovati tko je prvorodeni, a tko nije, tijekom pomora prvorodenaca, onda zasigurno može znati sve lažne tvrdnje vezane uz transakcije koje uključuju kamate.

Gemara ima slično izlaganje veza- no uz dva druga stiha.

Nakon davanja zapovijedi o 'cicitu' u parši 'Šlah', stih kaže: "Ja sam G-spodin, tvoj B-g, koji te izveo iz zemlje egipatske" (Bamidbar 15,41). Zašto se taj stih nalazi u poglavlju o 'cicitu'? Ponovo, Talmud kaže, "Ja sam onaj koji je razlikovao prvorodence od onih koji to nisu. Ja znam i kažnjavam one koji stavljaju niti 'kale ilana' (jeftine imitacije boje) na svoju odjeću i tvrde da je to (autentični) 'teheles'. Drugim riječima, B-g,

koji je znao tko je prvorodenac u Egiptu, znat će i kazniti onoga tko pokuša prodati imitaciju 'tehelesa' kao pravu stvar.

Sličnu situaciju nalazimo i u parši 'Kedošim': "Neka tvoje vage, utezi, efe i inovi budu točni – Ja sam Hašem, tvoj B-g, koji te izveo iz zemlje egipatske." (Vajikra 19,36). Talmud ponovo daje sličnu poveznicu: B-g koji je mogao odrediti identitet prvorodenih u Egiptu, bit će sposoban otkriti svaki pokušaj iskrivljavanja mjera kojim bi se varalo u poslovnim transakcijama.

Rav Shimon Schwab objašnjava da je zajednički nazivnik svih triju slučajeva – kamata, cicit i mjera – pokušaj iskrivljavanja istine. Izlazak iz Egipta bio je demonstracija Istine u svijetu. U trenutku Izlaska nije bilo iskrivljavanja i skrivanja. Gospodar Svemira koji je odraz i srž Istine, objavio je sebe i u tom trenutku, sve što nije bilo istinito, platilo je cijenu.

Taj istiniti B-g kaznit će svakoga

tko pokuša neku prevaru – bilo da je riječ o naplaćivanju kamata, o prodaji lažnog 'tehelesa', ili o upotrebi krivih mjera.

Rav Schwab kaže da to objašnjava običaj da se riječ 'emes' (istina) dodaje na kraju trećeg poglavlja Krias Šma. Mi dodajemo riječ 'emes' odmah nakon stiha koji kaže "Ja sam G-spodin, tvoj B-g, koji te izveo iz zemlje egipatske kako bi bio tvoj B-g; Ja sam G-spodin tvoj B-g."

U stvarnosti, riječ 'emes' nije dio Krias Šma. To je prva riječ sljedećeg odlomka (emes v'javiv ujutro ili emes v'emuna noću). Neobično je da tu riječ dodajemo odlomku Krias Šma koji nam je biblijski zapovjeden za izgovaranje, dok ona nije dio biblijskih stihova. Kao kontrast tome, između biblijskih stihova u molitvi zahvalnosti nakon obroka i dodanih rabinskih odlomaka, ubacujemo riječ "Amen" nakon "Bone berahamav Jerušalajim". Zašto onda zamagljujemo tu razliku u Krias Šma dodavanjem riječi 'emes' nakon biblijskog stiha o Izlasku?

Odgovor je da je riječ 'emes' srž cijele ideje o Hašemu koji nas izvodi iz Egipta. Tijekom Izlaska, B-g je nama objavio svoju srž. Njegova srž je istina. Iz tog razloga, odmah na-

nastavak na stranici 12

(nastavak sa 11. stranice) **Rabbi Vissochok Frand: Poveznica između Istine i Izlaska**

kon spominjanja Izlaska, dodajemo riječ 'emes'.

Kako je jednostavno zaboraviti prošlogodišnje blagoslove

Parša Behar započinje zakonima o Šmita (šabatnoj godini). Držanje te zapovijedi je vrlo teško, osobito poljoprivrednicima. Zamislite samo da 'halaha' od nas traži da svake sedme godine ostavimo svoje poslove i sve što smo radili te da se odrekemo svojih prihoda na cijelu godinu!

Tora unaprijed spominje teškoće držanja 'šmite': "Ako kažete: Što ćemo jesti sedme godine? Nećemo sijati niti skupljati žetvu! Ja ću staviti svoj blagoslov na vas šeste godine pa će vam uroditi dovoljno za tri godine." (Vajikra 25,20-21)

Medraš ljude koji drže 'šmita' naziva: "Snažni junaci (*giborei koah*) koji ispunjavaju Moju riječ." Drugim riječima, potrebna je velika hrabrost i vjera da bismo držali 'šmita'. Oni

koji ju drže zaslužuju veliku čast jer su na visokoj duhovnoj razini.

Ipak, moramo postaviti pitanje: Gdje se očituje ta snažna vjera u držanju 'šmite'? Ako je obećanje "Ja ću staviti svoj blagoslov na vas šeste godine..." istinito, tada je poljoprivrednik već spremio višak iz šeste godine za sedmu i osmu godinu koje dolaze. Može mirno gledati na zalihe koje je spremio! Gdje je tada manifestacija te velike duhovne snage (*'giborei koah'*)?

Da je obećanje glasilo "Ne brinite za sedmu godinu jer će novac već nekako doći", razumjeli bismo i smatrali prikladnim naziv '*giborei koah*'. Ipak, to nije ono što stih kaže. Stih obećava da će već na kraju šeste godine poljoprivrednik imati tri puta više uroda nego inače. U tim okolnostima nije potrebna velika vjera kako bi naredne godine držao 'šmita'.

Shemen haTov daje zanimljiv pogled koji je zaista životna stvarnost. Ljudska bića imaju nevjerovatan potencijal zaborava. Drugim riječima, iako je čovjek ostvario trostruki prihod šeste godine, polovinom sedme godine kada vidi da te godine neće biti prihoda, počinje biti nervozan. Ne želi da njegove rezerve dođu do dna! Ljudi zaboravljaju da su pret hodne godine stekli više nego inače. Mi pamtimo 'loše', ali 'dobro' pamtimo nešto slabije. Prejednostavno zaboravljamo sva dobročinstva kojima nas Svemogući stalno obasipa.

Ustvari, zaista je potrebna snaga i vjera kako se tijekom sedme godine ne bismo pitali "što će biti?" kada zemlja leži neobrađena, bez obzira na to koliko smo novca sakupili tijekom šeste godine. Takav stav zaista zavređuje titulu "Snažni junaci (*giborei koah*) koji ispunjavaju Moju riječ." ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Stephen Baars:

Kockanje u igri života

ČITATE LI UPUTE?

Danas je gotovo nemoguće kupiti bilo što bez knjižice s uputama. Ponekad pak, upute su toliko dugačke, a moguće opasnosti tako neznatne, da metoda pokušaja i pogrešaka izgleda mnogo razumnijom od čitanja uputa. A onda opet, postoje neke stvari koje nose sa sobom tako katastrofalne opasnosti da bi bilo ludu pokušati ih koristiti bez da se prvo prouče.

Glavno pravilo jest: Što je složeniji predmet, to su ozbiljnije posljedice – i veća je potreba da se razumiju upute.

Na primjer, automobili su mnogo složeniji od bicikala, pa je njihove upute mnogo važnije razumjeti. Zrakoplovi su još složeniji i potencijalno opasniji, pa se isporučuju s čitavom bibliotekom uputa. Kako biste se osjećali da čujete kako pilot pita kopilota da pogleda u priručnik gdje se nalazi sklopka za smanjenje brzine kod slijetanja? Posljedice ne čitanja uputstava za Boeing 747 mogu biti pogubne.

PRIRUČNIK ZA ŽIVOT

Ako tražimo od ljudi da idu u autoškolu prije nego im se dozvoli voziti auto, i da idu u letačku školu prije nego im se dozvoli letjeti, zašto ne zahtijevamo da svako ljudsko biće pohađa „školu života“? Ne-

shvatljivo, naš pristup životu je „uči putem, iskustvo će te poučiti“. Mi svi shvaćamo da bi takav pristup kod vožnje automobila ili aviona bio siguran recept za katastrofu! Treba li nas onda iznenaditi kada primjena takve filozofije na život rezultira neuspjelim slijetanjima i frontalnim sudarima?

Zapravo, život je mnogo složeniji čak i od zrakoplova. Postoje tisuće životnih izbora koji se postavljaju pred nas: izbor zvanja, pronalaženje bračnog partnera, odgoj djece, itd. Život je sve samo ne jednostavan. Ima li ikakve sumnje da će nas životno putovanje bez priručnika s uputama učiniti ispaćenima i ustrašenima? Ima li ikakve sumnje da nam to pomanjkanje u razumijevanju uzrokuje toliko mnogo strepnje i srčanih problema kroz koje svi prolazimo? Ima li ikakve sumnje u to da bez priručnika s uputama, nećemo biti u stanju spriječiti mnoge od životnih neuspjeha?

ŽIVOTNO OSIGURANJE NE ZNAČI I OSIGURAN ŽIVOT

Bicikli, automobili, avioni i brodovi se mogu osigurati, čak i nadomjestiti. Nažalost, međutim, nema niti jedne tvrtke kojoj možete podnijeti zahtjev za osiguranje od različitih patnji odrastanja, depresije ili samoće.

Život dolazi bez garancija. Nema ureda kojemu bismo se mogli požaliti, nema fonda iz kojeg bismo mogli natrag zatražiti protraćene godine. Ne možemo se pozivati na nepoznavanje životnih pravila. Ne poznavanje pravila neće zaustaviti probleme koje život donosi. Ako želimo dobro živjeti, bolje nam je da se pripremimo za to. Moramo upoznati pravila prije nego zaigramo igru.

PRIRUČNIK O ŽIVOTU

Ovotjedna *paraša* sadrži vijesti, koje mogu biti „dobre vijesti“ ili „loše vijesti“, ovisno o tome da li

nastavak na stranici 14

(nastavak sa 13. stranice) **Rabbi Stephen Baars: Kockanje u Igru života**

čovjek poštuje Toru ili ne. Zanimljivo je, ima svega devet redaka dobrih vijesti (26,4-12), a 23 retka koji opisuju loše vijesti (26,16-38). Zašto ih nije jednak broj?

Odgovor glasi, da u životu više toga može poći po zlu nego po dobru. U stvarnom svijetu ima daleko više katastrofičnih scenarija nego uspješnih.

I zato je B-g, Stvoritelj ovog scenarija kojeg nazivamo „život“, dao Židovskom narodu Toru, naš „sveobuhvatni priručnik za život“. Tora pokazuje ozbiljnost života navodeći više loših nego dobrih scenarija. Shvaćati život ozbiljno znači razumjeti da je bez pravih mjera predo-

strožnosti vjerojatnost da će doći do patnje mnogo veća od vjerojatnosti da dođe do mira i sreće.

Život dolazi bez garancija. Svako ko pročita upute prije nego li počne slagati dijelove!

NEZNANJE NIJE PRIHVATLJIVO

Ratnici pobjeđuju u bitci kada shvate da ne mogu dozvoliti da budu pobijeđeni. Mudri ljudi su ratnici života. Oni shvaćaju da si ne mogu dozvoliti da žive život bez razumijevanja. Život bez razumijevanja uzrokuje previše žrtava. A bez poznavanja pravila, zasigurno nećete uspjeti pobijediti.

Ako si ne možete dozvoliti da budete poraženi u životu, onda ignoriranje pravila života svakako nije nešto što si možete dozvoliti.

Mudri kockar se ne kladi na konja kada si ne može dozvoliti da izgubi. Živjeti život „nadajući se da će sve štimati“ je kockanje pri kojem si nikako ne možemo dozvoliti gubitak. Koliko to vrijedi za nas, toliko to vrijedi i za našu djecu. Sa širenjem droge, kriminala, depresije i delikvencije, kockanje sa životima naše djece je samo za one koji imaju jako puno sreće. Kada uvidimo kakve su šanse, trebali bismo utrošiti značajnu količinu vremena za razumijevanje priručnika o životu. ■

Balashon - Hebrew Language Detective

Nakon što smo razmatrali o šofaru sada ćemo govoriti o sinonimu - *jovel* יובל. Nalazimo da se *jovel* koristi kao drugi naziv za šofar u Šmot 19,13:

" - במשך, היבל, המה, יעלו בקר - *Kada se jovel oglasi rastegnutim zvukom, mogu se uspjeti na goru.*"

Kako znamo da se *jovel* odnosi na ovnujski rog? U Jehošui poglavlje 6 vidimo da je *jovel* životinja. A Rabi Akiva u Roš HaŠana 26a kaže:

"Kada sam posjetio Arabiju otkrio sam da oni ovna nazivaju '*jovela*'"

Steinsaltz napominje da se pojam *jovela* ne pojavljuje u arapskom. Međutim, u tom značenju se pojavljuje u feničkom i punskom (na primjer u Punic Marseilles Tariff, redak 7.) Kutscher ističe da područje koje se naziva "Arabija", zapravo podrazumijeva Arabiu Petraeum, čiji je glavni grad čuvena Petra, gdje su govorili aramejsko-hebrejskim dijalektom.

Klein piše da se značnije *jovela* kao ovna izvodi od korijena יבל, koji znači "nositi" pa je stoga riječ prvobitno značila "vođa stada, predvodnik".

Tako je *jovel* isprva značilo "ovan", a značenje se s vremenom ograničilo na "ovnujski rog". Značenje riječi se i dalje razvijalo. U Vajikra 25 imamo opis posebne go-

dine oslobođenja, koja se održava svakih 50 godina. Dolazak godine se proglašavao oglašavanjem šofara (Vajikra 25,9), i nazivala se *jovel* (25,10). Tako, kao što to ističe Kutscher, kad Tora raspravlja o *jovelu*, ona zapravo misli "[godina puhanja u] *jovel*." (Za daljnju raspravu, pogledajte Ibn Ezru i Rambana na 25,10).

Hebrejska je riječ našla put do grčkog - *iobelos* i *iabelaios* - a iz njega u latinski - *jubilaeus*. Otamo dobijamo našu riječ jubilej, na koju je utjecala nepovezana latinska riječ - *jubilare* (source of jubilant), značenja "zazvati nekoga" a kasnije "podvikivati od radosti". Kutscher piše da je na kasnije značenje riječi *jubilare* moguće utjecala vesela narav godine *jovela*, no zasigurno riječ jubilej ima blagdansku konotaciju, zbog zblizavanja dviju sličnih riječi. Iz latinskog ta je riječ ušla u europske jezike u značenju "proslava godiš-

njice" - često puta 50-godišnjice, ali ne uvijek. Suvremeni je hebrejski prihvatio europski smisao riječi, pa *jovel* može značiti obilježavanje godišnjice.

Jedna osobna stvar. Naš sin je rođen 1998 - 50-e godine od osnivanja Države Izrael. Razmišljali smo da ga nazovemo Jovel, no shvatili smo da će ga bez *nikuda*, dijakriti-

čkih znakova koji predstavljaju samoglasnike, češće zvati popularnim hebrejskim imenom Juval. U to vrijeme, nisam smatrao da je Juval povezano s *jovel*, no istražujući kasnije, pronašao sam vezu. Juval je bio sin Lemecha, i bio je poznat kao "preteča svih koji sviraju liru i frule" (Berešit 4,21). Daat Mikra spominje brojne teorije za porijeklo tog imena. Jedna od njih dovodi u vezu Juval i *jovel* - jedan rani muzički instrument. ■

Dr. Aklva Boik:

Gematrija – Behar: Tefilin i Jubilej

Gematrija broja 570 jedna je od meni najdražih. Još od ranih dana mog povratka židovstvu, uvijek sam posebno volio njegovu posebnu poruku.

U molitvi *Šema* nama (Židovskim muškarcima starijim od 13 godina) je ovako zapovijedeno od B-ga u Tori : "Stavi ove moje riječi na svoja srce i na svoju dušu, priveži ih kao znak na svoju ruku i neka budu tefilin između tvojih očiju" Ponošljeni zakon 11, 13-21.

Svako jutro, u vrijeme jutarnje molitve, stavljamo na sebe naš tefilin uz poseban blagoslov. To je svakodnevna, ali vrijedna rutina. To je navika, vrijedna navika. Ali nošenje tefilina je i više od toga. Ne vjerujem da su svi oni koji nose tefilin ikada osjetili svu težinu obaveze ispunjavanja *micvi*. Nošenje tefilina je znak. To je znak za sve generacije koji se prenosi s oca, na sina, pa na unuka... To je znak kojim se označavala odgovornost. To je znak sazrijevanja. To je simbol pripadanja Židovstvu. To je također i znak gematrije.

Gematrija tefilina je 570 (s desna na lijevo).

Tefillin

$570 = \text{nun} = 50 + \text{jud} = 10 + \text{lamed} = 30 + \text{pe} = 80 + \text{tav} = 400$

Primijetimo da svako iskušenje da se ne nosi tefilin potječe od *jecer ra*, tj. zlog nagona. Ja ne želim označiti zli nagon određenim članom *he*, kao što to neki čine. Našem stvoritelju, našem Kralju, njemu (na hebrejskom) s pravom dodajemo određeni član ispred imena, ali moj osobni

„kušač“, moj *jecer ra*, on to ne zaslužuje.

Gematrija za *jecer raje* također iznosi 570.

Jecer ra

$570 = \text{ajin} = 70 + \text{reš} = 200 = \text{ajin} = 200 + \text{cadi} = 90 + \text{jud} = 10$

Moramo biti svjesni toga da *jecer ra* na sebi nosi odgovornost da nas kuša. Naš praotac Avraham Avinu bio je kušan deset puta (*eser*). Hvala B-gu, sva ta iskušenja je i savladao.

ESeR

$570 = \text{ajin} = 200 + \text{sin} = 300 + \text{ajin} = 70$

Na žalost ima trenutaka u životu kada se moramo suočiti sa zlim čovjekom, zlom osobom. Kad kažemo da je sa njima teško komunicirati, to ni približno ne označava količinu frustracije koju takvi ljudi u nama pobuđuju. Takava osoba NIJE *jecer ra*. Takva osoba je *Raša*, što znači zao, izopačen čovjek. Postoji razlika između ovo dvoje. Dok *jecer ra* označava nešto što nam šalje iskušenja i na taj način da nas ojačava, *Raša* je poslan da nas uništi, ne dao B-g. Ali mi se prema oboje od-

nosimo na isti način. Mi si stavljamo svoju kraljevsku krunu. Mi si postavljamo tefilin. Naš tefilin označava da smo poslušni našem Kralju, *Hašemu*, da slušamo Njegove zapovijedi i Njegovu Toru. Mi oko svoje slabije ruke ovijamo tefilin poput kakvog „duhovnog oklopa“ i ispunjavajući zapovijed o tefilinu pobjeđujemo *jecer ra* i *Raša*, hvala B-gu.

Gematrija za *Raša* je 570.

Raša

$570 = \text{ajin} = 70 + \text{šin} = 300 + \text{ajin} = 200$

Dakle, u gematriji broja 570 ima još mnogo, mnogo puta više, uključujući, ali ne i završavajući s riječima *Ja VaLHiTi JeLaHeM*, što znači, „bit će vam jubilej!“ Levitski zakonik 25,10. Drugim riječima, nošenje tefilina predstavlja i jedan od vidova slobode. Nošenjem tefilina odajemo čast pravilima o *šmitat karka'ot* (pravilima o sedmoj godini u *Erecu*). Kao da smo sakupili sedam šabat-skih godina ($7 \times 7 = 49$) i time se približili 50-toj godini, koja je godina Jubileja, tako se i nošenjem tefilina ispunjava duhovno djelo kojim se uspinjemo na pedeseti nivo. Nošenje tefilina je odraz naše nadmoći nad *jecer ra* i *Raša*.

Postoje i mnogi drugi izričaji koji pokazuju moć znaka nošenja tefilina te izgovaranja *Šema* i *Š'mone Esre*. To je jako ozbiljna tema.

Uz najbolje želje. ■

Preveo Aleksandar M.S.

Rabbi Dr. Nissan Mindol:

Moja molitva (As For Me... My Prayer)

Mincha - Popodnevna molitva

Tri dnevne molitve *Šaharit*, *Mincha* i *Maariv* ili *Arvit* ustanovila su naša tri patrijarha Abraham, Izak i Jakov. Abraham je ustanovio Jutarnju molitvu - *Šaharit*, Izak Popodnevnu molitvu - *Mincha*, a Jakov Večernju molitvu - *Maariv* (*Arvit*).

Zato svaka od ovih molitvi izražava posebnu prirodu ili osobnost onog patrijarha koji ju je ustanovio.

Koja su to posebna obilježja krasila svakog od ovih patrijarha?

Abrahama je krasilo obilježje *heseda* - on je bio jako ljubazan čovjek. Tijekom svog života vodio se B-žim obilježjem ljubaznosti; bio je izuzetno susretljiv i ljubazan prema svima pa i prema potpunim strancima, pomažući im pri tom i materijalno i duhovno. Njegova je gostoljubivost bila poslovična, a kamo god da je pošao širio je znanje o B-gu.

B-ža ljubaznost i milosrdnost obilježile su njegov život. B-g mu je bio dobar. Abraham je bio veliki vladar, voljen i poštovan od svih naroda i plemena s kojima je došao u dodir. Abrahamov je život bio povezan sa jutarnjim suncem koje se uzdiže na nebu, raste sve snažnije i sjajnije i svojim sjajem obasjava jutarnje sate.

Jutarnja Molitva - *Šaharit*, (što doslovno znači „Molitva u osvjetlavanju dana“) također ima obilježja B-že ljubaznosti; riječ *hesed* se često

pojavljuje u tekstovima Jutarnjih blagoslova i molitvi.

Život i prirodu Izaka obilježava *din* - stroga pravda. Ako je Abrahamovu službu B-gu obilježavala ljubav, strah (duboko poštovanje) je obilježavalo Izakovu službu B-gu; ljubav i strah su pratitelji *chesed* i *din*. Ako je Abrahamov život bio povezan s jutarnjim suncem u usponu, Izakov je život poput popodnevnog sunca koje se spušta prema sutonu. „Četristogodišnje izgnan-

stvo“ započelo je Izakovim rođenjem. Izak se morao suočiti s neprijateljima koji su zavidjeli njegovom bogadstvu, koji su mu osporavali pravo na njegove izvore. U starosti je oslijepio, imao je problematičnog sina Ezava, a Ezavove žene koje nije volio zamarale su ga. Izak predstavlja suton i obilježje stroge pravednosti.

Zohar kaže:

Zapisano je, „Jao si ga nama, jer dan nestaje, a večernje sjene nas okružuju.“ Što su to „večernje sjene“? To su anđeli koji podižu optužbe i presude koje prevladavaju u to doba (dana). Zato učimo da se čovjek mora posve usredotočiti na molitvu kada moli *Mincha*. Općenito, uvijek dok čovjek moli treba usredotočiti svoje misli ali osobito dok moli *Mincha* jer upravo u to vrijeme na svijetu prevladava obi-

nastavak na stranici 12

(nastavak s 11. stranice) **Rabbi Dr. Nissan Mindel: Moja molitva (As For Me... My Prayer)**

lježe strogog suda. Zato je Jichak (Isaak) ustanovio molitvu *Mincha* koja se moli u vrijeme od iza popodneva do smiraja dana.

Zašto se B-žje obilježje suđenja osnažuje i raste prema večeri? Abudraham spominje činjenicu da je Adam, prvi čovjek, počinio svoj grijeh u desetom satu dana. (Računajući dan od 6 sati ujutro do 6 sati popodne, deseti bi sat bio oko 4 sata popodne). U to je vrijeme B-g sudio Adamu. Prema Abudrahamu riječ *Mincha* ima porijeklo u Targumovom tumačenju Post 3,8 ukazujući na „nestajanje dana“. Razumljivo je zašto B-žanski sud dolazi na kraju dana. Ujutro ustajemo bespriječni, bez grijeha. Prema kraju dana, B-g čovjekova djela ocjenjuje i prosuđuje kako bi „vidio“ da li su bila uskladu s Njegovom voljom.

Na drugom mjestu u Zoharu navodi se da je *Bet Hamikdaš* bio zapaljen u predvečerje, zato jer je to vrijeme za strogi sud. Također Ari i drugi Mudraci naglašavaju veliku važnost molitve *Mincha*.

S druge strane, naši Mudraci ističu kako je ovo doba dana naročito pogodno za molitvu. Kao primjer za to ističu kako su Elijahove molitve na brdu Karmel bile uslišena baš u vrijeme Popodnevne molitve.

Nadalje, mudrac Tur naglašava da je razumljivo zašto je *Mincha* naročito prihvatljiva B-gu. Jutarnja molitva je prvo što činimo ujutro, prije nego što smo započeli naše dnevne

poslove i obaveze. Ali *Mincha* se mora moliti poslijepodne, kada čovjek radi razne poslove ili je baš „usred“ posla. To znači da treba prekinuti svoj posao, odmaknuti svoje misli od svjetovnih, trenutnih misli, briga, poslovnih zamisli i usredotočiti se na svoju molitvu usprkos svemu tome što mu može odvrćati misli od molitve. Zato B-g posebno cijeni molitvu *Mincha* kada je izgovorena s potpunom posvećenošću i iskrenošću.

Što se tiče same molitve, *Mincha* se sastoji od slijedećih dijelova; **Ašrej, Šemone esre, Tahnun** (u dane kada se moli Tahnun) i **Alejnu**. Običaj je čitati dio o *korbanot* i *ketorete* prije **Ašrej**, zato jer, kako je već otprije navedeno, molitve su današnja zamjena za dnevne žrtve u *Bet Hamikdašu* u vrijeme dok je postojao. Molitva *Mincha* odgovara poslijepodnevnom *korban tamid*.

Kada se *Mincha* moli u zajednici (s *minjanom* od deset i više odraslih muškaraca), pola **kadiša** se moli iza **Ašrej** a **Šemone esre šalijah cibur** (čitač ili *hazan*) ponavlja naglas. U tom se slučaju moli *Keduša* i *Modim d'Rabanan* kao i ujutro, i cijeli **kadiš** se moli iza **Šemone esre** (ili iza **Tahnuna**, što isto može biti slučaj) a **kadiš žalobnika** nakon **Alejnu**.

Sve su ove navedene molitve već protumačene u vezi Jutarnje molitve. ■

Odabrala i prevela Jasenka Furst

Haftara za Behar

"Prorok Jeremija prenosi poruku nade Izraelu: "Ovako kaže VJEČNI nad vojskama, B-g Izraelov: 'Kuće i njive i vinogradi ponovo će su kupovati u ovoj zemlji.'"

(Jeremija 32,6 - 32,27)

Ovotjedna *haftara* raspravlja o Jeremijinoj kupovini njive, ponavljajući jednu od tema ovtjednog čitanja iz Tore – kupovinu i otkup posjeda.

Jeremija je bio zatočen u kraljevskoj palači kralja Cedekije zato što je prorokovao uništenje Jeruzalema i izgnanstvo Židovskog naroda. Tamo se proroku ukazao B-g i obavijestio ga da će mu u posjet doći njegov rođak Hanamel s ponudom da kupi posjede

njegovih praotaca. B-g je Jeremiji dao uputu da prihvati tu ponudu.

I doista, Hanamel je stigao u palaču s tom ponudom, i Jeremija ju je prihvatio. Novac je bio predan i ugovor o kupovini potpisan u prisustvu svjedoka. Prorok je potom dao tu ispravu na čuvanje svom učniku, Baruhu sinu Nerijinom, i naložio mu da je pohrani u zemljanu posudu u kojoj će ostati mnogo godina.

Nakon toga Jeremija prenosi B-žu poruku,

koja je u skladu sa simbolizmom ove poslovne transakcije:

"Ovako kaže VJEČNI nad vojskama, B-g Izraelov: 'Kuće i njive i vinogradi ponovo će su kupovati u ovoj zemlji.'" Na taj način on je prenio poruku nade u predskozorje uništenja i izgnanstva. Da, Židovi će biti prognani, no na kraju će se ponovo vratiti u svoju zemlju.

Haftara završava prorokovom molitvom i veličanjem B-ga. ■

Halahlčka satnica (za grad Zagreb)

Datum	Alot Hašahar	Najranije Talit	Nec Hahama	Najkasnije Š'ma	Zman Tefila	Hacot	Minha Gedola	Minha Ketana	Plag Haminha	Šekia	Cet Hahavim
utorak 31. 5. 2016.	3:04	4:00	5:10	9:02	10:19	12:54	13:33	17:25	19:01	20:38	21:20

Iz medija

VIJEST

Izraelska kompanija tvrdi da može prepoznati teroriste

Aljazeera, 25.5.2016.

Faception tvrdi da njegova tehnologija može 'uočiti teroristu' analizirajući lica ljudi

Izraelska start-up kompanija Faception tvrdi da je razvila tehnologiju kojom se može "uočiti terorista" analizirajući njegovo lice te da na tom projektu radi s "vodećom sigurnosnom agencijom".

Kompanija koja je osnovana 2014. godine koristi "kompjutersku viziju i tehnologiju za učenje mašine" kako bi profilirala ljude iz samo jedne fotografije lica, koja, kako tvrdi Faception, može otkriti mnogo karakternih crta i tipova.

Do sada je izgradila 15 različitih profila, uključujući ekstroverte, genije, akademske istraživače, profesionalne igrače pokera, promotore, pedofile i teroriste.

Međutim, na web stranici Faceptiona navodi se da se bi se relevantno profiliranje moglo napraviti ako određeno ponašanje proističe iz DNK-a te osobe.

"Naša osobnost je određena našom DNK, što se reflektira na naše lice. To je signal", rekao je Shai Gilboa, direktor kompanije, za Washington Post.

Faception se također oslanja na naučna istraživanja, na-

vodeći projekat sa Univerziteta u Edinburghu, koji istražuje utjecaj genetike na karakterne osobine.

Sigurnost države i javnosti primarni je fokus Faceptiona, iako je ova tehnologija, kako se navodi, primjenjiva i na finansijske usluge, marketing i vještačku inteligenciju.

Marketinški video objašnjava da Faception može predvidjeti ko je terorista, a za primjer se navode napadi u Parizu prošle godine.

"Samo tri od 11 terorista imali su dosje, a naša tehnologija profilira devet od njih kao potencijalne teroriste, bez prethodnog znanja o njima.

Zato radimo sa sigurnosnim agencijama", tvrdi se u videu.

Ipak, Gilboa kaže da je tačnost oko 80 posto, što znači da bi jedna od pet osoba mogla biti netačno profilirana kao terorista ili pedofil.

Stračnjaci ukazuju na etičke dileme u ovoj praksi, nazivajući to pseudonaukom koja je kompjuterizirana.

"Dokazi da postoji tačnost u ovim prosuđivanjima je veoma mala. Samo što smo pomislili da je fiziognomija nestala prije 100 godina, evo nešto novo", rekao je Alexander Todorov, profesor psihologije na Princetonu, koji istražuju percepciju ljudskog lica. ■

PRAVEDNIK

Upoznajte čoveka koji je tokom Holokausta spasao 669 dece

b92, 22.5.2016.

Nekoliko desetina osoba koje su preživjele Holokaust okupile su se u četvrtak u Londonu da odaju počast muškarcu koji je umro prošle godine u 106. godini života.

Ser Nikolas Vinton iz Londona početkom Drugog svetskog rata počeo je da spasava jevrejsku decu iz Česke.

Zahvaljujući njegovoj operaciji "Kindertransport", britanske porodice udomile su u Londonu više od 600 jevrejske dece koja je trebalo da budu ubijena u koncentracionim logorima, piše Independent.

Džon Fildsend, koji danas ima 84 godine i sedmoro unučadi, opisao je gospodina Nikolasa kao "izvanrednog čoveka". U logorima su ubijeni njegovi roditelji i ostali članovi njegove porodice.

"Veoma je bitno da shvatimo da akcije jedne ili dve osobe mogu da naprave veliku razliku. Njegova pojava nije odgovarala liku klasičnog heroja. On je bio tih, nenametljiv. Čak i nakon završetka njegove misije, posvetio je čitav svoj život dobrotvornom radu", rekao je Fildsend.

Kurt Tausig, koji danas ima 92 godine i živi u zapadnom delu Londona, izgubio je sve članove porodice osim dva

brata.

"Dugujem mu sve što imam – sebe, svoju porodicu, decu, sve. Nikada nije bio željan slave, niti bogatstva. To je jednostavno bilo nešto što je činio", rekao je.

Renata Kolins imala je pet godina kada je odvedena iz Praga. U Holokaustu je stradalo 64 članova njene porodice. Ova 82-godišnjakinja, koja danas živi u Velsu, kaže da se nada da je Nikolas shvatao koliko je bio cenjen.

Na proslavi, koja je održana u četvrtak, na dan kada bi Nikolas proslavio 107. rođendan, među gostima su se našli i brojni preživeli iz Izraela, Česke i SAD, kao i potomci

ljudi koje je Nikolas spasao.

Njegov sin Nik izjavio je da se nada da će primer njegovog oca nastaviti da služi kao inspiracija drugima.

"Bio je inspiracija meni, mojoj sestri i mnogim ljudima koje znam. Mnogi od njih se nalaze u ovoj sobi. To je jedan od načina na koji nastaviti da živi sećanje na njega, a i on sa nama, u budućnosti", rekao je. ■